

VIKAS
SVARUP

Slučajna
učenica

Preveo
Nikola Pajvančić

 Laguna

Naslov originala

Vikas Swarup

THE ACCIDENTAL APPRENTICE

Copyright © Vikas Swarup 2013

Translation copyright © 2013 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Aditji i Varunu,
koji su čuli moje prve priče*

Sadržaj

<i>Prolog</i>	9
Prvi ispit: Ljubav u doba hapa.	57
Drugi ispit: Dijamanti i rđa	112
Treći ispit: Zaključani snovi.	140
Četvrti ispit: Slepilo slave	172
Peti ispit: Atlas revolucije	202
Šesti ispit: Sto pedeset grama žrtvovanja.	242
Sedmi ispit: Kisela kiša.	286
<i>Epilog</i>	381
<i>Izjave zahvalnosti</i>	389
<i>Rečnik manje poznatih reči i izraza</i>	391

Prolog

U životu nikad nećete dobiti ono što ste zaslužili: dobićete ono što ste ispregovarali.

To sam prvo od njega naučila.

Poslednja tri dana sprovodim u delo taj savet, grozničavo pregovaram sa svojim tužiteljima i progoniteljima, u očajničkom pokušaju da izmaknem smrtnoj kazni, koju sam, svi se oni slažu, potpuno zaslužila.

Novinari ispred zatvora kruže kao lešinari. TV kanalima nikad dosta mene, ističu me kao primer za opomenu o tome šta se desi kada se urote pohlepa i lakovernost pa izazovu krvavu nesreću okarakterisanu kao teško ubistvo s predumišljajem. Neprekidno prikazuju onaj moj portret iz policije, snimljen neposredno po hapšenju. Televizija *Sanlajt* je čak iskopala zrnastu školsku fotografiju mog odeljenja u Nainitalu, na kojoj ukočeno sedim u prvom redu pored gospođe Saunders, naše razredne u osmom razredu. Nainital sada, međutim, deluje kao da je u nekom drugom svetu, zemlja Nedođija zelenih planina i srebrnastih jezera, gde me je, nekada davno, mladalački optimizam prevario i

naveo da verujem kako budućnost nema granica i kako je ljudski duh nesavladiv.

Želim da se nadam, da sanjam, da me ponovo ispuni vera, ali me bezdušno breme stvarnosti neumoljivo mrvi. Osećam se kao da živim u košmaru, zarobljena u dubokom, mračnom bunaru beskonačnog očajja, odakle nema izlaza.

Dok sedim u svojoj vreloj, zagušljivoj zatvorskoj ćeliji, misli mi beže do onog sudbonosnog dana kada je sve počelo. Iako je to bilo pre više od šest meseci, još se savršeno jasno prisećam svake pojedinosti, kao da je bilo juče. U mislima vidim sebe kako idem ka Hanumanovom hramu na Konotskom trgu, tog hladnog i sivog popodneva...

Petak je, 10. decembar, i saobraćaj na Baba Harak Sing Margu uobičajeno je haotično režanje, vrelina i buka. Kolovoz su zakrčili tromi autobusi, automobili što trube, mopedi što zavijaju i auto-rikše što praskaju. Na nebu nema ni oblačka, ali se sunce ne vidi od toksične mešavine smoga koja svake zime pritiska grad.

Na sebi imam sivi džemper i smerni, nebeskoplavi šalvar kamiz,* pošto sam se mudro presvukla iz radne uniforme. To radim svakog petka, na pauzi za ručak odlazim iz prodavnice pa prelazim pijacu i stižem do drevnog hrama posvećenog bogu majmunu Hanumanu.

Većina ljudi u hram ide da se moli; ja idem da okajem grehe. Još nisam sebi oprostila Alkinu smrt. Deo mene uvek će misliti da sam ja kriva za ono što joj se desilo. Od te užasne tragedije, bog mi je jedino utočište. A ja imam posebnu sponu sa boginjom Durgom, koja takođe ima svetište unutar Hanuman mandira.

* Rečnik manje poznatih reči i izraza nalazi se na kraju knjige. (*Prim. prev.*)

Lorin Lokvud, moja prijateljica Amerikanka, opčinjena je činjenicom da mi imamo trista trideset miliona bogova. „Hej, vi hinduisti stvarno volite da igrate na sigurno“, kaže. To je verovatno preterivanje, ali svaki iole veći hram ima svetišta bar još desetak drugih božanstava.

Svako od tih božanstava poseduje neke posebne moći. Boginja Durga je Nepobediva, i ume da pomogne u najbezizlaznijim situacijama. Posle Alkine smrti, kada je moj život bio mračni tunel jada, bola i kajanja, ona mi je dala snage. Ona je uvek sa mnom, kada god mi zatreba.

Hram je neobično pun za petak po podne, i ja upadam u reku ljudi koji se laktaju da bi dospeli u unutrašnje svetište. Mermerni pod mi je hladan pod bosim stopalima, vazduh je težak od opojne mešavine znoja, sandalovine, cveća i tamjana.

Stajem u ženski red, koji je znatno kraći, i uspevam da za manje od deset minuta izvedem svoj obred sa Durgom Ma.

Pošto sam završila daršan, spremam se da siđem stepenicama kad mi se nečija ruka spusti na rame. Naglo se okrećem i vidim čoveka koji me prodorno gleda.

Kada u Delhiju nepoznat muškarac priđe mladoj ženi, prvi vam je nagon da se uhvatite za sprej sa suzavcem, koji je uvek pri ruci. Međutim, stranac koji me gleda nije uličar. To je postariji čovek, odeven u beličastu svilenu kurtu, s belim šalom od pašmine opušteno prebačenim preko ramena. Svetloput i visok, ima orlovski nos, gruba, odlučna usta i glavu okrunjenu gustom začušljanom sedom kosom. Grimizna tika krasí mu čelo. Prsti su mu prepuni prstenja koje blista od dijamanta i smaragda. Mene, međutim, uznemiravaju njegove prodorne smeđe oči. Čini se kao da me pretražuju s neposrednošću koja mi deluje pomalo zastrašujuće. To je čovek koji voli da vuče konce.

„Mogu li da porazgovaram s vama?“, pita odsečnim glasom.

„Šta želite?“, odgovaram šturo, manje otrovno nego što bih želela, iz poštovanja prema njegovim godinama.

„Zovem se Vinaj Mohan Ačarja“, kaže on mirno. „Vlasnik sam Poslovnog konzorcijuma *Ačarja*. Čuli ste za grupu kompanija *Ačarja*?“

Obrve mi se dižu u znak potvrde. ABC grupa dobro je poznata kao jedan od najvećih indijskih industrijskih giganta, koji proizvodi sve, od paste za zube do turbina.

„Imam jedan predlog za tebe“, nastavlja on. „Nešto što će ti zauvek promeniti život. Hoćeš li mi dati deset minuta da objasnim?“

Te sam reči čula i ranije. Od dosadnih prodavaca osiguranja i trgovačkih putnika što idu od vrata do vrata. I zbog njih sam uvek na oprezu. „Nemam deset minuta“, kažem. „Moram da se vratim na posao.“

„Samo me saslušaj“, uporan je on.

„U čemu je stvar? Recite.“

„Želeo bih da ti pružim priliku da postaneš generalni direktor ABC grupe kompanija. Nudim ti priliku da rukovodiš poslovnim carstvom vrednim deset milijardi dolara.“

Sada znam da mu ne treba verovati. Zvuči baš kao prevarant, nimalo različit od onih sveprisutnih muvatora na Džanpatu koji pokušavaju da vam uvale sumnjive *Reksinove* kaiševe i paketiće jeftinih maramica. Čekam onaj osmeh koji će mi reći da se on to šali, ali njemu lice ostaje bezizražajno.

„Ne zanima me“, kažem odlučno, pa polazim niz stepenice. On me prati.

„Hoćeš da kažeš da odbijaš ponudu veka, više novca nego što bi videla za sedam života?“ Glas mu je prodoran, šiba kao bič.

„Slušajte, gospodine Ačarja, ili ko god da ste. Ne znam kakva vam je to igra, ali mene ne zanima da u njoj učestvujem. Zato prestanite da me gnjavite“, kažem ja, dok od starice na ulazu u hram koja za sitan bakšiš posetiocima čuva odeću uzimam svoje *Batine* mokasine.

„Znam da verovatno misliš kako je sve ovo šala“, izjavljuje on i obuva smeđe sandale.

„Pa nego šta je?“

„U životu nisam bio ozbiljniji.“

„Onda sigurno radite za neku skrivenu kameru. Pretpostavljam da ćete mi čim pristanem pokazati odakle se snima.“

„Smatraš da bi čovek mog ugleda snimao glupe TV emisije?“

„Pa, zar nije glupo ponuditi svoje poslovno carstvo nasumičnim neznancima? Zbog toga sumnjam jeste li vi uopšte taj za koga se izdajete.“

„Imaš pravo.“ Klima glavom. „Izvesna sumnjičavost uvek je zdrava.“ Iz džepa kurte vadi crni kožni novčanik. Iz njega vadi posetnicu pa mi je pruža. „Možda će te ovo uveriti.“

Ovlaš je gledam. Zaista izgleda impresivno, od nekakve je poluprovodne plastike, s utisnutim logotipom ABC grupe i imenom „VINAJ MOHADŽ AČARJA, predsednik“, urezanim ispod debelim, crnim slovima.

„Svako to može da odštampa za nekoliko stotina rupija“, kažem ja i vraćam mu posetnicu.

Iz novčanika vadi drugi komad plastike pa ga drži. „A šta kažeš za ovo?“

To je potpuno crna kartica Ameriken ekspres centurion, s imenom „VINAJ MOHADŽ AČARJA“ u dnu. Na tu retku vrstu naišla sam ranije samo jednom, kada je jedan razmetljivi preduzimač iz *Noide* njom platio 400.000 rupija za *Sonijev*

televizor LX-900 od šezdeset inča. „To i dalje ništa ne menja.“ Sležem ramenima. „Kako da znam da nije falsifikat?“

Sada smo već izašli iz dvorišta hrama i blizu smo ulice. „To je moj automobil“, kaže on i pokazuje sjajno vozilo parkirano uz ivičnjak. Za volanom je šofer sa šapkom, u uštirkanjoj beloj uniformi. Naoružani čuvar u vojničkoj uniformi iskače sa sedišta i zauzima stav mirno. Ačarja mahne prstom i ovaj hitro otvara zadnja vrata. Njegova usrdna servilnost ne deluje lažno; izleda kao da je prekaljena godinama neupitne pokornosti. Automobil je, primećujem s divljenjem, srebrni mercedes-benc CLS-500, koji košta više od devet miliona rupija.

„Daj mi samo čas“, kaže Ačarja i ulazi u auto. Vadi časopis sa zadnjeg sedišta pa mi ga pruža. „Ovo sam sačuvao kao poslednju pomoć. Ako te ovo ne ubedi, ništa neće.“

To je primerak *Biznis tajmsa* iz decembra 2008. Na naslovnoj strani je fotografija muškarca, ispod ogromnog naslova: „POSLOVNI ČOVEK GODINE“. Gledam lice na koricama, a onda čoveka koji stoji preda mnom. Istovetni su. Tu su jasno i izrazita, začesljana srebrna kosa, kukasti nos i prodorne smeđe oči. Zaista se nalazim pred industrijalcem Vinajem Mohanom Ačarjom. „U redu“, popuštam. „Dakle, vi stvarno jeste gospodin Ačarja. Šta želite od mene?“

„Već sam ti rekao. Hoću da postaneš moj generalni direktor.“

„I ja treba da vam u to poverujem?“

„Onda mi daj deset minuta i ja ću te *naterati* da mi poveruješ. Možemo li negde da sednemo i porazgovaramo?“

Gledam na sat. Ostalo mi je još dvadeset minuta pauze za ručak. „Mogli bismo u Kuću kafe“, kažem i pokazujem oronulu zgradu na suprotnoj strani ulice, koja služi kao središte društvenog života lokalnih dokonih slojeva.

„Ja bih radije u Lobi laundž u hotelu *Šangri La*“, kaže on s oklevanjem čoveka koji je prisiljen da prihvati lošiji izbor. „Neće ti smetati da nam se pridruži i jedan moj kolega?“

Dok on još izgovara te reči, iz gomile prolaznika se poput duha izdvaja jedan čovek i staje pored njega. Mnogo je mlađi, verovatno nije tako davno napunio tridesetu, i odeven je opušteno, u tamnoplavu ribok trenerku. Nešto niži od sto osamdeset, ima žilavo, gipko telo sportiste. Vidim njegovu vojničku frizuru, sitne lasičje oči i tanka, surova usta. Nos mu je pomalo iskrivljen, kao da je nekada bio slomljen, i jedini je upečatljiv na inače običnom licu. Računam da je sigurno sve ovo vreme pratio Ačarju. Čak i sada njegove prodorne oči neprekidno idu levo-desno, pretražuju okolinu kao da je profesionalni telohranitelj, pre nego što će se napokon zaustaviti na meni.

„Ovo je Rana, moja desna ruka“, predstavlja ga Ačarja. Ja ućtivo klimnem glavom, pa se skupim pod njegovim ledenim pogledom.

„Da krenemo?“ , pita Rana. Ima istrošen, promukao glas, kao suvo lišće kad šuška po zemlji. Ne sačekavši moj odgovor, polazi ka podzemnom prolazu.

Teški miris prženih doza i pečene kafe nasrće mi na čula čim sam ušla na vrata lokala. Unutra vlada atmosfera bolničke kafeterije. Vidim Ačarju kako nabira nos, već se kaje zbog odluke da tu dođe. Pošto je vreme pauze za ručak, mesto je prepuno. „Čekanje minimum dvadeset minuta, molim“, obaveštava nas šef.

Primećujem kako mu Rana dodaje presavijenu novčanicu od stotinu rupija i sto u uglu smesta je spreman za nas. Ačarja i njegov pomoćnik sedaju s jedne strane, a ja na usamljenu stolicu s druge. Rana odsečno naručuje tri filter-kafe, a onda Ačarja preuzima reč. Gleda me u oči, pogled mu je

netremičan. „Da budem iskren s vama. Ovo je za mene kao opklada naslepo. Dakle, pre nego što vam objasnim svoju ponudu, hoćete li mi najpre reći malo o sebi?“

„Pa, nema šta mnogo da se kaže.“

„Možeš da počneš od svog imena.“

„Zovem se Sapna. Sapna Sinha.“

„Sapna.“ Kotrlja ime po jeziku, pre nego što će, izgleda zadovoljno, klimnuti glavom. „Lepo ime. Koliko ti je godina, Sapna, ako smem da pitam?“

„Dvadeset tri.“

„A čime se baviš? Studiraš?“

„Diplomirala sam na univerzitetu Kumaun u Nainitalu. Sada radim kao prodavačica kod *Gulatija i sinova*. Oni imaju salon tehničke robe na Konotskom trgu.“

„Bio sam tamo. Nije daleko odavde?“

„Tako je. U B-bloku.“

„Koliko dugo već radiš tamo?“

„Nešto više od godinu dana.“

„Kakvo je tvoje porodično stanje?“

„Živim s majkom, i s Nihom, mlađom sestrom. Ona studira na koledžu Kamala Nihru.“

„Šta je s tvojim ocem?“

„On je preminuo, pre godinu i po.“

„O, žao mi je što to čujem. Znači, ti sada izdržavaš čitavu porodicu?“

Klimam glavom.

„Ako ti ne smeta da mi kažeš, kolika ti je mesečna zarada?“

„Uz procenat od prodaje, oko osamnaest hiljada rupija.“

„To je sve? Pa zar onda ne bi trebalo da oberučke prihvatiš priliku da vodiš multimilionsku kompaniju i stekneš pravo bogatstvo?“

„Slušajte, gospodine Ačarja, ja sam i dalje veoma pomeštena u vezi s vašom ponudom. Hoću da kažem, pre svega, zašto vama treba generalni direktor?“

„Zašto? Zato što je meni šezdeset osam godina i starost me sustiže. Bog je ljudsko telo stvorio kao mašinu s ugrađenim zastarevanjem. Uskoro će mi isteći vek trajanja. Međutim, pre nego što odem, želim da obezbedim miran nastavak rada organizacije o kojoj sam se starao četrdeset godina. Hoću da obezbedim da me sledi neko ko veruje u iste vrednosti kao ja.“

„Ali zašto ja? Zašto ne vaš sin ili kćerka?“

„Pa, kao prvo, ja više nemam porodicu. Žena i kćerka su mi poginule u avionu koji se srušio pre osamnaest godina.“

„Oh! Pa zašto onda ne neko iz vaše kompanije?“

„Tražio sam na sve strane, po čitavoj kompaniji. Nisam mogao da nađem nikoga ni izbliza prihvatljivog. Moji direktori umeju da sprovedu naredbe, odlični su kao potčinjeni, ali ni kod jednog od njih ne vidim osobine velikog vođe.“

„A šta to vidite u meni? Ja nemam pojma o rukovođenju poslovima. Nisam čak ni imala neki poslovni predmet na studijama.“

„Te diplome su prosto listovi papira. Oni vas ne uče kako da vodite ljude, već samo kako da upravljate stvarima. Zato i nisam otišao na Institut za menadžment da odaberem svog generalnog direktora. Otišao sam u hram.“

„Još mi niste odgovorili na pitanje. Zašto ja?“

„Bilo je nečega u tvojim očima, iskra koju nigde pre nisam video.“ U mom pogledu traži potvrdu, pre nego što će skrenuti oči. „Oduvek sam bio posmatrač ljudi“, nastavlja, osvrćući se po sali, gledajući kupce i kancelarijske radnike iz srednje klase kako sede za drugim stolovima. „A od svih

ljudi koje sam video u hramu, ti si delovala najusredsređenije. Nazovi to intuicijom, šestim čulom, kako god hoćeš, ali nešto mi je reklo da ti možeš biti ta. Samo si ti imala onu privlačnu mešavinu odlučnosti i očaja koju sam tražio.“

„Mislila sam da je očaj negativna osobina.“

On odmahuje glavom. „Od srećnih ljudi ne postaju dobri direktori. Iz zadovoljstva raste lenjost. Ambicija tera na nova dostignuća. Ja želim gladne ljude. Ljude čija je glad rođena u pustinji nezadovoljstva. Čini mi se da ti to imaš, tu glad.“

Njegove dramatične izjave i pretpostavke počinju da deluju na mene. Ipak, logika iza velikih reči i dalje mi nije jasna. „Uvek tako odlučujete na osnovu hira?“

„Nikada nemojte potcenjivati moć intuicije. Pre jedanaest godina kupio sam neuspešnu fabriku u Rumuniji, zvanu Čeličana Janku. Svakog dana je gubila novac. Svi moji stručnjaci savetovali su me da je ne kupim. Rekli su da bacam novac u rupu bez dna. Ja sam, međutim, čvrsto stajao iza svoje odluke. Fabrika me je privukla samo zbog njenog imena. Janku znači bog je milostiv. Danas pedeset tri procenta naših prihoda od čelika potiče iz te rumunske fabrike. Bog je zaista milostiv.“

„Znači vi verujete u boga?“

„Zar to nije dovoljan razlog?“ Pokazuje grimiznu tačku na svom čelu. „Glavni razlog zbog koga sam došao u hram da izaberem svog naslednika jeste to što sam hteo nekog pobožnog, kao što sam ja. Svi živimo u Kalijugi, mračnom dobu, punom greha i pokvarenosti. Religija više nije u modi. Mlade koji rade za mene progutala je potrošačka groznica. Verovatno godinama nisu išli u hram da se pomole. Ne kažem da su svi ateisti, ali njihov bog je novac, prvi i pre svega. Ali ti...“ S odobravanjem mi klimne glavom. „Ti

izgledaš baš kao pobožan, bogobojažljiv kandidat kakvog sam tražio.“

„Dobro, sad mi je jasno. Vi postupate na osnovu hirova, a vaš poslednji hir vam kaže da sam ja izabrana. A sada mi recite: u čemu je kvaka?“

„Nema kvake. Postoje, ipak, neki uslovi. Moraćeš da položiš nekoliko ispita.“

„Ispita?“

„Ne brini: ne vodim te nazad u školu. U školi vam prosto ispituju sposobnost pamćenja. Život vam, međutim, ispituje karakter. Mojih sedam ispita su test zrelosti, osmišljeni su da procene kakvog si kova i jesi li materijal za generalnog direktora.“

„Zašto sedam?“

„Za četrdeset godina bavljenja poslom, naučio sam jedno: kompanija vredi samo koliko vredi onaj ko njome rukovodi. Sveo sam osobine uspešnog generalnog direktora na sedam osnovnih atributa. Zato će se svaki od sedam ispita baviti jednom od tih sedam osobina.“

„A šta ja tačno treba da uradim da bih prošla te testove?“

„Ništa što ne bi radila u svom svakodnevnom životu. Neću od tebe tražiti da kradeš, ubiješ ili učiniš bilo šta protivzakonito. Zapravo, nećeš čak ni biti svesna da si na ispitu.“

„Šta vam to znači?“

„Moji ispiti će biti iz udžbenika života. Zar nas život svakog dana ne stavlja na ispit? Zar svakog dana ne donosimo odluke? Prosto ću procenjivati tvoje odluke, tvoje reakcije na svakodnevne životne izazove. Tako ćemo otkriti kakvog si kova.“

„A šta ako padnem na nekom od tih ispita?“

„Pa, onda ću morati da potražim nekog drugog. Međutim, instinkt mi kaže da ćeš ih proći. To mi deluje gotovo

sudbinski predodređeno. Najveća srećka svih vremena biće tvoja.“

„U tom slučaju moja odluka je potpuno jasna. Ne zanima me vaša ponuda.“

On deluje zapanjeno. „Ali zašto?“

„Ja ne verujem u srećke.“

„Ali veruješ u boga. A bog će ti ponekad dati mnogo više nego što se nadaš.“

„Nisam toliko pohlepna“, kažem i ustajem od stola. „Hvala vam, gospodine Ačarja. Drago mi je što smo se upoznali, ali sada zaista moram da se vratim u salon.“

„Sedi!“ naređuje mi on. U njegovom glasu čuje se čelik. Progutam krupnu knedlu i sedam kao poslušna učenica.

„Slušaj, Sapna.“ Glas mu postaje blaži. „Na svetu postoje samo dve vrste ljudi: dobitnici i gubitnici. Ja ti pružam priliku da postaneš dobitnica. Zauzvrat tražim samo da potpišeš ovaj formular o pristanku.“ Rukom daje znak Rani, koji iz unutrašnjeg džepa trenerke vadi odštampani list papira pa ga stavlja pred mene.

Od Alkine smrti razvila sam šesto čulo u vezi s nekim stvarima, male alarme koji mi se oglase u glavi kada god situacija nije sasvim kako treba. Taj alarm sada zvoni dok uzimam ugovor. On je kratak, sastoji se od svega pet stavki:

1. Dolepotpisani se slaže da bude uzet u razmatranje za mesto generalnog direktora grupe kompanija ABC.
2. Dolepotpisani ovim dozvoljava Grupi ABC da obavli neophodne provere i procedure pomoću kojih će proceniti prikladnost dolepotpisanog za taj posao.
3. Dolepotpisanom nije dozvoljeno da raskine ugovor pre nego što se neophodne provere i postupci sprovedu do kraja.

4. Dolepotpisani pristaje na potpunu poverljivost ovog ugovora tako što o njemu neće razgovarati ni sa jednim trećim licem.
5. Kao nadoknadu za gorenavedeno, dolepotpisani je primio bespovratni predujam u iznosu od 100.000 rupija.

„Ovde se samo spominje stotinu hiljada rupija“, primećujem. „Zar vas nisam čula kako spominjete iznos od deset milijardi dolara?“

„Stotinu hiljada je samo za učestvovanje na ispitima. Ako ih ne položiš, zadržaćeš novac. A ako prođeš, dobićeš posao. Veruj mi da plata generalnog direktora ima mnogo više nula.“

Sada već alarm zvoni kao da je požar. Znam da je ovo prevara i da je Ačarja i ranije pokušavao isto. „Recite mi, koliko je ljudi do sada potpisalo ovaj ugovor?“

„Ti si kandidatkinja broj sedam.“ Ačarja uzdiše. „U srcu znam da ćeš biti poslednja. Mojoj potrazi je došao kraj.“

„Kao i mojoj pauzi.“ Odlučno ustajem. „Nemam nameru da potpišem taj ugovor niti da izlazim na bilo kakve ispite.“

Rana odgovara tako što stavlja na sto gomilu novčanica od hiljadu rupija. Izgledaju sveže i nove, pravo iz banke. Mami me njima, ali ja ne dolazim u iskušenje. „Mislite da me možete novcem kupiti?“

„Pa, ovo jesu pregovori, u suštini“, uporan je Ačarja. „Zapamti, u poslu kao i u životu, nikad nećeš dobiti ono što si zaslužila: dobićeš ono što si ispregovarala.“

„Ne pregovaram s ljudima koje jedva da poznajem. Šta ako je ovo nekakva zamka?“

„Jedina zamka su niska očekivanja. Slušaj, ja razumem tvoj oprez“, kaže Ačarja umirujući me, naginjući se napred

na laktovima, „ali ne smeš da imaš tako sumoran pogled na ljudsku prirodu, Sapna. Ja iskreno želim da budeš moj generalni direktor.“

„Imate li vi uopšte pojma koliko besmisleno i smešno zvuči ovaj razgovor? Ovakve stvari se dešavaju samo na filmu ili u knjizi, a ne u stvarnom životu.“

„Pa, ja jesam stvaran i ti jesi stvarna i moja ponuda je stvarna. Čovek poput mene ne gubi vreme na izmotavanje.“

„Sigurna sam da ćete naći druge kandidate, koji će biti i te kako spremni da prihvate vašu odluku. Mene ne zanima.“

„To ti je velika greška.“ Ačarja mi preti prstom. „Možda najveća greška u životu. Neću te međutim pritiskati. Uzmi moju vizitkartu pa me pozovi ako se predomisliš u narednih četrdeset osam sati. Ponuda će i dalje važiti.“ Gura posetnicu preko stola, a Rana me motri kao kobac.

Uzimam je, napeto im se osmehujem, a onda, i ne osvrnuvši se, odlazim ka vratima.

Misli mi se vrte brže od kompakt-diska dok žurim ka B-bloku. Silno mi je laknulo, kao da sam za dlaku pobeгла od neke velike opasnosti. Povremeno se osvrćem preko ramena da bih bila sigurna da me njih dvojica ne prate. Što više razmišljam o onome što se upravo desilo, to postajem ubeđenija da je Ačarja ili podmukla ajkula ili pomahnitali ludak. Ne želim da imam posla ni sa jednom ni sa drugom sortom.

Lakše dišem tek pošto sam se vratila u bezbednost salona, u svoj klimatizovani svet plazma televizora, frižidera koji se ne lede i pametnih veš mašina. Teram iz misli Ačarju i njegovu ludu ponudu, pa se presvlačim u radnu uniformu i počinjem uobičajeni lov na moguće kupce. Po podne je promet obično slab i nema mnogo mušterija koje zahtevaju pažnju. Pokušavam da zainteresujem zbunjenog trbušastog čoveka za *Samsungov* ful-HD kamkorder, ali njega kao da

više zanimaju moje noge koje otkriva kratka crvena suknja. Ko god da je osmislio izazovne uniforme (a sumnja većito pada na Radžu Gulatija, vlasnikovog sina vetropira) želeo je da mi prodavačice izgledamo kao stjuardese. Jedino, što moja koleginica Prači kaže: „Nama se isto nabacuju, ali nam plata nije ista.“

Ako ćemo iskreno, ja ne moram da trpim toliko pohotnih pokušaja kao ostale tri prodavačice. One zaista izgledaju kao stjuardese, s frizurama, savršenom šminkom i sjajnim tenom. Ja izgledam kao s reklame za kremu *Fair and lovely*, s nesigurnim osmehom i tenom koji se u bračnim oglasima opisuje kao „boje žita“, što je učtiv način da se kaže „nije svetao“. U mojoj porodici uvek sam bila ružno pače. Moje dve mlađe sestre, Alka i Niha, nasledile su majčinu mlečno-belu put. Mene je zapala očeva tamnija koža. A u ovom delu sveta boja kože je čoveku sudbina.

Tek kada sam počela da radim u salonu, otkrila sam da to što sam crnomanjasta i običnog izgleda ima i svojih prednosti. Bogataške žene koje dolaze u kupovinu zastrašuje konkurencija i ne podnose blizinu drugih lepih žena. Prijatnije im je u mom društvu. A pošto većinu porodičnih odluka o kupovini donose žene, ja mesečnu kvotu uvek postižem brže od koleginica. Naučila sam takođe da mušterije nikada ne procenjujem po izgledu. Mogu biti svakojakog izgleda i stasa, svakojako odeveni. Poput sredovečnog čoveka koji ulazi u salon odmah posle tri po podne, odeven u doti i turban, što mu nikako ne stoji. Izgleda kao bilder, s ogromnim torzom, debelim rukama i gustim brkom koji je umetnički ufitiljio. Luta među rafovima kao izgubljeno dete, u strahopoštovanju pred sjajem prodavnice. Pošto vidi da se druge prodavačice kikoću njegovoj seoskoj odeći i manirima, lepi se za mene. Za manje od deset minuta izmamila sam

čitavu njegovu životnu priču. Zove se Kuldip Sing i patrijarh je bogate zemljoradničke porodice iz sela po imenu Čandangar, u oblasti Karnal u Harjani, nekih stotinu četrdeset kilometara od Delhija. Njegova osamnaestogodišnja kćerka Babli udaje se sledeće nedelje i on je došao u prestonicu da joj kupi miraz.

Druga je stvar što je njegovo poznavanje aparata ograničeno samo na traktore i cevne bunare. U životu nikada nije video mikrotalasnu pećnicu i misli da je LG veš mašina od petnaest kilograma dovitljiva naprava za bućkanje maslaca! Takođe želi da se sa mnom cenjka za robu. Pokušavam da mu objasnim kako svi predmeti u salonu imaju fiksnu cenu, ali on to odbija da prihvati.

„*Dek čori*. Vidi ovamo, mala“, razvlači na svom zavičajnom naglasku. „Kod nas u Harjani imamo jednu izreku. Koliko god da je koza tvrdoglava, na kraju mora dati mleko.“

Toliko je uporan da na kraju ubedim šefa da mu ponudi popust od pet posto, pa on kupuje pun kamion robe, plazma televizor od 42 inča, frižider s troja vrata, veš mašinu, DVD plejer i muzički sistem. Druge prodavačice gledaju s nemim strahopoštovanjem kako on vadi debeli svežanj novčanica od hiljadu rupija da sve to plati. Ispostavilo se da je njihov seoski tikvan zapravo princ kupoholičara. A ja sam zabeležila još jedan rekord u prodaji!

Ostatak dana prolazi u magnovenju. Odlazim iz salona kao i obično u osam i petnaest, i ulazim u prigradski voz, kao i obično, na stanici Radživ Čauk.

Posle putovanja od četrdeset pet minuta stižem u Rohini, prostrano predgrađe za srednju klasu, na severozapadu Delhija. Navodno druga najveća stambena kolonija u Aziji, to je jeftin, ružan pipak prestonice, s ružnim, nemaštovitim betonskim stambenim blokovima i haotičnim tržnicama.

Izlazim u Ritali, poslednjoj stanici na Crvenoj liniji. Odatle ima dvadeset pet minuta peške do naselja NIG u Džepu B-2, sektoru 11, gde živim. Od svih stambenih zadruga u Rohiniju, moja je najsetnija. I sam njen naziv – NIG, skraćeno od „Niža imovinska grupa“ – nalik je na šamar. Četiri solitera od crvenih cigala koje je izgradila Delhijska građevinska uprava osamdesetih godina prošlog veka izgledaju kao skup ciglenih dimnjaka, njihova unakažena spoljašnost i zapuštena unutrašnjost jasno govore o aljkavoj državnoj gradnji. Svejedno, zahvalna sam što tu živim. Posle očeve smrti ne bismo mogle da priuštimo sebi čak ni ova sumorna naselja, gde je kirija više od dvanaest hiljada mesečno. Srećom, ne moramo ništa da plaćamo za naš stan na drugom spratu, B-29, zato što je vlasništvo gospodina Dineša Sinhe, tatinog bogatog mlađeg brata. Čika Dinu se sažalio na nas i dao nam da tu živimo besplatno. Dobro, nije sasvim besplatno. S vremena na vreme moram da izvedem njegove maloumne sinove Rolua i Golua na otmenu večeru. Ne mogu da pojmem zašto moraju da jedu na moj račun kada je njihov otac lično vlasnik tanduri restorana.

Prvo što vidite kada uđete u naš stan jeste tatina crno-bela uramljena fotografija, u malom predsoblju gde držimo frižider. Ukrašena vencem krtih ruža, prikazuje ga u mladosti, kada još nije bio učitelj s bremenom brige za tri odrasle kćerke. Fotograf je bio dobar prema njemu, ublažio je neke prerane bore od zabrinutosti urezane u njegovo čelo. Nije, međutim, mogao da izbriše preteće mrštenje koje je bilo trajno usađeno oko tatinih usta.

Našom skromnom dnevnom sobom i trpezarijom dominira velika Alkina fotografija na sredini zida. Sa raskošnim crvenim šeširom, Alka pozira poput dama na konjskim trkama u Askotu. Glava joj je malčice zabačena, tamne oči su

joj širom otvorene, a usne napućene u luckastom osmehu. Tako ću je uvek pamtit: prelepu, mladu i bezbrižnu. Svaki put kad vidim tu sliku, osećam da soba odzvanja od njenog zaraznog smeha. „*Didi! Didi! Kamal ho gaj!*“ Danas se desilo nešto čudesno!“ Čujem njen živahni glas kako me pozdravlja, spreman da ispriča detalje nove luckaste smicalice koju je smislila u školi.

Ispod fotografije je izbledela zelena sofa s belim vezenim navlakama, dve stolice od bambusa pravih naslona s pohabanim jastucima i stari videokonov televizor na komodi u kojoj držimo pribor za jelo i posuđe. Levo od njega je trpezarijski sto od reciklirane tikovine, koji sam našla budzašto na rasprodaji jedne ambasade, zajedno sa četiri odgovarajuće stolice.

Kada prođete kroz zastor od perli, ući ćete u prvu spavaću sobu, koja pripada mami. Tu je krevet, okružen s dva drvena ormara za odeću, i metalni ormar za spise u kome se danas mahom drže njeni lekovi. Mamino zdravlje je oduvek bilo slabo; iznenadna smrt njene najmlađe kćerke i muža potpuno su je dotukli. Samo se povukla u ljušturu, postala daleka i tiha, zaboravlja da jede i više ne vodi računa o svom izgledu. Što se više povlačila iz sveta, to je bolest više ovladavala njenim telom. Sada pati od hroničnog dijabetesa, visokog krvnog pritiska, artritisa i astme, zbog čega redovno moramo na preglede u dom zdravlja. Kada pogledam njeno suvo telo i srebrnastu kosu, teško je poverovati da joj je samo četrdeset sedam godina.

Drugu spavaću sobu delimo Niha i ja. Moja mlađa sestra ima samo jedan cilj u životu: da postane slavna. Prekrila je zidove naše sobice posterima pevačica, manekenki i filmskih zvezda. Nada se da će jednog dana postati bogata i uspešna

kao one. Obdarena lepim licem, zavodljivom figurom i savršenim tenom, Niha je promućurno svesna ekonomskog potencijala tog genetskog dobitka na lutriji, i spremna je da svoju lepotu koristi da bi dobila ono što želi. Nije naodmet ni što je učila pevanje u muzičkoj školi, što poznaje indijsku muziku i što prirodno ima sjajan glas.

Svi momci iz kraja zatreskani su u Nihu, ali ona neće ni da ih pogleda. Svoju budućnost već je opisala sa tri slova: B-I-G. A u njoj nema mesta ni za koga ko živi u naselju N-I-G. Dane provodi viseći sa svojim bogatim drugaricama s koledža, a noći pišući prijave za rijaliti emisije, takmičenja talenata i izbore za mis. Niha Sinha je otelotvorenje bezgranične ambicije.

Takođe je sklona i bezumnom konzumerizmu, slepom praćenju trenutne mode. Pola moje plate svakog meseca odlazi na njene večito nove potrebe: uzane farmerke, sjajne karmine, brendirane tašnice, drečave mobilne... Spisku nikad kraja.

Poslednja dva meseca gnjavi me da joj kupim laptop. Tu sam, međutim, povukla crtu. Kaiš od 800 rupija je jedno, igračka od 30.000 nešto sasvim drugo.

„Dobro došla, didi“, pozdravlja me Niha čim sam ušla u stan. Uspeva čak i da se nasmeje umesto da se durljivo pući, što joj je standardni izraz kada odbijem neki njen zahtev.

„Znaš onaj ejserov laptop koji sam umirala od želje da dobijem?“ Upućuje mi onaj svoj pogled tužnog šteneta koji tako dobro poznajem. Posle njega obično sledi novi zahtev.

„Da“, odgovaram oprezno.

„Pa, našla sam ga na popustu. Sada može da se uzme za samo dvadeset dve hiljade. Po toj ceni sigurno možeš da ga kupiš.“

„Ne mogu“, kažem odlučno. „I dalje je preskup.“

„Didi, molim te. Ja jedina u grupi nemam laptop. Obećavam da ti posle toga više ništa neću tražiti.“

„Žao mi je, Niha, ali prosto to sebi ne možemo da priuštimo. I ovako jedva spajamo kraj s krajem od moje plate.“

„Zar ne možeš da se zadužiš kod svoje firme?“

„Ne, ne mogu.“

„Što si takva cicija?“

„Nisam cicija, samo sam realna. Moraš se navići na činjenicu da smo mi siromašni. I da je život težak.“

„Radije bih umrla nego tako da živim. Meni je dvadeset godina i šta imam od toga? Nisam nikad čak ni letela u avionu.“

„Pa, nisam ni ja.“

„Onda bi trebalo. Sve moje prijateljice leti idu u Švajcarsku ili Singapur. A mi ne možemo čak ni u brdsko odmaralište u Indiji.“

„Mi smo nekada živeli u brdskom odmaralištu, Niha. U svakom slučaju, laptopovi i praznici nisu važni. Tvoj jedini prioritet trebalo bi da budu dobre ocene.“

„A šta ću dobiti dobrim ocenama? Vidi sebe gde si završila, a bila si najbolja na studijama.“

Niha je oduvek imala tu neshvatljivu sposobnost da me povredi, kako svojom ćutnjom, tako i rečima. Iako sam se navikla na njene otrovne žaoke, ova me peče zbog svoje brutalne iskrenosti i zbog nje sam zanemela. Tada mi zazvoni mobilni.

„Halo“, javljam se.

To je čika Dinu, i ne zvuči nimalo nalik na sebe. „Sapna, beti, moram da ti kažem nešto važno. Bojim se da su loše vesti.“

Spremam se za još jednu smrt u porodici. Možda neka bolesna tetka, daleka baka. Ono što on izgovara, međutim,

nalik je na grom iz vedra neba. „Morate da izađete iz stana u roku od dve nedelje.“

„Molim?“

„Da. Mnogo mi je žao, ali ruke su mi vezane. Upravo sam investirao u novi restoran i hitno mi treba novac. Zato sam rešio da izdam taj stan u Rohiniju. Danas me je zvao agent, ima veoma dobru ponudu. S obzirom na okolnosti, nema mi druge nego da zamolim tebe i tvoje da nađete neko drugo mesto.“

„Ali, striče, kako da ga nađemo tako na brzinu?“

„Ja ću vam pomoći u potrazi. Jedino ćete morati da počnete da plaćate stanarinu.“

„Ako ćemo da plaćamo stanarinu, onda možemo i da ostanemo ovde.“

Čika Dinu razmišlja o tome. „Pa, to bi imalo smisla“, slaže se oklevajući. „Ali vi ne biste mogle sebi da ga priuštite.“

„Koliko će ti plaćati taj novi stanar?“

„Dogovorili smo se za četrnaest hiljada mesečno. To je pune dve hiljade više nego što je uobičajeno. I platiće mi godinu dana unapred. Ako vi pristanete na iste uslove, nema problema da ostanete i dalje.“

„Hoćeš da kažeš da ti platimo avans od stotinu šezdeset osam hiljada?“

„Tako je. Uvek si bila dobar matematičar.“

„Nema šanse da prikupimo toliki novac, čačadži.“

„Onda potražite novi stan.“ Glas mu postaje hladniji. „Ja moram da mislim i na svoju porodicu. Ne bavim se ja dobrotvornim radom. Već sam vas pustio da besplatno tu živite šesnaest meseci.“

„Zar te tata nije onoliko zadužio? Zar nemaš nikakvog obzira prema svom pokojnom bratu? Hoćeš da njegov

najmiliji završe na ulici? Kakav si ti to stric, čačadži?“ Pokušavam da utičem na njegovu savest.

Taj pristup mi se obija o glavu. „Vi ste samo nezahvalni grebatori“, kaže on, okomivši se na mene. „I slušaj, dosta više tih lepih priča o čiki i stricu. Od sada je naš odnos strogo odnos stanodavca i stanara. Znači, ili ćete mi platiti pun iznos u roku od nedelju dana, ili napustite moj stan.“

„Bar nam daj malo više vremena da skupimo sredstva“, preklinjem ja.

„Imate samo jednu nedelju. Platite ili idite“, kaže on i prekida razgovor.

Shvatam da mi ruke drhte od besa. Odvajam trenutak da mu poželim svakojake bolne smrti pre nego što ću preneti razgovor ostalima u stanu. Mama odmahuje glavom, više od tuge nego od besa. Za nju se podrazumeva da je svet pogan.

„Nikad ja njemu nisam verovala. Bog sve vidi. Jednog dana će Dinu platiti za svoje grehe.“

Niha je začuđujuće bodra. „Ja kažem, ako nas ta svinja isteruje, pa šta, idemo iz ove rupe. Ionako se gušim što ovde živim.“

„A kuda ćemo to?“, pitam je ja. „Misliš da je dečja igra naći novi stan?“

Pre nego što između nas izbije nova svađa, majka nam skreće pažnju na praktičnija pitanja. „Kako da prikupimo toliki novac?“ Pitanje se nadvija nad nama poput zlokobnog oblaka.

Tata nam nije mnogo ostavio. Odavno je ispraznio svoj penzioni fond da bi finansirao otvaranje čika Dinuovog prvog restorana. Njegova skromna učiteljska ušteđevina potrošena je na selidbu u veliki grad. Kada je umro, na računu u banci imao je jedva deset hiljada rupija.

Mama je već našla odgovor na to pitanje. Otključava komodu i vadi dva para zlatnih narukvica. „Njih sam čuvala za vaša venčanja, ali ako sada moramo da ih prodamo da bismo zadržale stan, neka tako i bude.“ Pruža mi ih uz čežnjiv uzdah.

Srce mi se cepa zbog mame. To je treća porodična dragocenost koju je od očeve smrti bila prinuđena da proda: prvo da bi se platilo Nihino školovanje, onda za troškove svog lečenja, a sada da se spase stan.

Teška tišina poglela je po našem domu dok sedamo za večeru. Mene opseća oštro osećanje neuspeha, kao da sam izneverila svoje najmilije kada sam im bila najpotrebnija. Nedostatak novca nikada nije toliko pekao. Na tren mi se pred očima javljaju sve one nove novčanice na stolu u Kući kafe, ali to odbacujem kao bolesnu šalu. Kako da uzmem zaozbiljno ludaka poput Ačarje? Ipak, on mi kruži po mislima kao dosadna muva.

Da bih zadovoljila svoju radoznalost, posle večere sedam za kompjuter. To je prastara delova krntija, koju sam spasla iz prodavnice kada su hteli da je daju sakupljaču otpada. Dinosaurius koji tera vindouz 2000, svejedno mi omogućava da izađem na internet, proverim mejl i na kraju svakog meseca sredim kućne finansije.

Odlazim na net i u polje za pretragu ukucavam „Vinaj Mohan Ačarja“. Zahtev smesta nalazi 1,9 miliona pogodaka.

Industrijalac je sveprisutan na mreži. Ima vesti i izveštaja o njegovim poslovnim poduhvatima, špekulacija o njegovom ukupnom bogatstvu, galerija slika koje ga prikazuju u različitom raspoloženju i video-snimaka na Jutjubu u kojima drži govor na skupu akcionara ili na nekoj međunarodnoj konferenciji. U sledećih pola sata saznajem o njemu mnogo

toga novog, na primer da je strastveni ljubitelj kriketa, da je imao povremene (neuspešne) izlete u politiku, o njegovom ogorčenom suparništvu sa bratom blizancem Adžajem Krišnom Ačarjom, vlasnikom *Premijer industrije*, i o njegovom aktivnom bavljenju dobrotvornim radom. Izgleda da poklanja brda para raznim dobrotvornim ustanovama i dvaput je dobio predsednikovu medalju za najbolji program za društveno najodgovorniji korporativni program. Takođe nalazim potvrdu da je zaista izgubio ženu i kćerku kada je pao avion Tajlandske avio-kompanije koji je leteo iz Bangkoka za Katmandu 31. jula 1992, kada je stradalo svih sto trinaestoro putnika.

Dok se probijam kroz obilje informacija o njemu, Ačarja počinje da mi deluje kao složena ličnost, puna suprotnosti. Njegovi poštovaoci hvale ga kao najmoralnijeg poslovnog čoveka u Indiji, a kritičari ističu njegovo osobenjaštvo, samozaljubljenost i megalomaniju. Niko, međutim, ne poriče njegove zasluge što je potpuno sam preobrazio ABC grupu od malog preduzeća u osmi najveći konglomerat u Indiji, koji se bavi čelikom, cementom, tekstilom, proizvodnjom električne energije, sintetičkim tkaninama, aluminijumom, robom široke potrošnje, hemikalijama, kompjuterima, konsaltingom, pa čak i filmom.

Jedno mi postaje jasno: vlasnik ABC grupe nije ni mahnuti ludak ni prepredena ajkula. Kada sam na licu mesta odbila njegovu ponudu, jesam li propustila veliku priliku, pitam se osećajući prve ubode sumnje. Već sledećeg trenutka grdim sebe što dozvoljavam da naivna nada nadjača zdravorazumsku procenu. Na ovom svetu ništa se ne dobija na lepe oči, podsećam se. Ako ponuda deluje previše dobro da bi bila istinita, ona obično i nije istinita.

Svejedno, ležem u krevet opsednuta osećanjem da mi vreme ističe. Da sam se zaglavila na besperspektivnom poslu, da mi se budućnost većito odlaže. Postojalo je doba, ne tako davno, kada je lađa mog života imala i pravac i dobar vetar. Sada mi se čini da samo besciljno pluta, jedna nedelja vodi u drugu, svaki dan je isti i ništa se nikada ne menja.

Bar su moji snovi te noći drugačiji. Kroz metež izlomljenih slika, živo pamtim kako sedim u luksuznom privatnom avionu i letim preko snežnih vrhova Švajcarske. Postoji samo jedan problem: pilot je industrijalac Vinaj Mohan Ačarja.

Sutradan ujutru polazim na dugački, opasni put na posao s pozitivnim stavom i bistrim umom. U prigradskom vozu je vikedom manja gužva, ali ja dodatno pazim na torbicu, zaštitnički sam spustila ruku na nju. Dobila sam je na poklon od moje drugarice Lorin, svetlosmeđa je i pletena, marke *najn vest* s bež lažnom zmijskom kožom i ja mislim da izgleda vrlo otmeno. U njoj su danas četiri zlatne narukvice od kojih zavisi budućnost moje porodice.

Na stanici Inder Lok u kupe upada nekako poznat čovek s farbanom kosom i dugačkim zaliscima, odeven u političarsko hadi odelo. Prati ga čopor pristalica i odred naoružanih komandosa koji počinju da izbacuju putnike da bi napravili mesta za važnu ličnost i pratnju. Čovek je, saznajem od jednog njegovog lakeja, naš lokalni poslanik Anvar Nurani, koji ide u svoju „redovnu nedeljnu vožnju vozom, u cilju zblizavanja s običnim čovekom“. O tom sam gospodinu čitala u novinama, kako drži lanac privatnih bolnica koje navodno finansira prihodima od ilegalne lutrije. „Ako postoje neka lokalna pitanja na koja želite da mi skrenete pažnju, slobodno me posetite u mojoj kancelariji iza Delhijskog instituta za